

VISIE

BLAD MET EEN MENING VOOR EEN WERELD IN BEWEGING

bpost
PB-PP1
BELGIËN - BELGIQUE

13 | ANTWERPEN | 31 · 08 · 2023 | MAANDELIJKE UITGAVE | VOLGEND NR 28 · 09 · 2023

JAARGANG 79 | P806000

AFDITKANTOOR BRUSSEL X

LIJDENSWEG IVF

1 op de 6 koppels kampt met vruchtbaarheidsproblemen

Terug naar school
Alleen maar
duurder

500.000 langdurig
zieken Loopbaaneinde
moet anders

Hoe werk
en opleiding
combineren

Antwerpen
Lespakket over
ziek zijn

Strandvragen

Hij viel niet meteen op tijdens een wandeling op het strand nabij Calais. Tussen houten palen lag een aan stukken gereten grote rubberboot. In de duinen achter het strand dook soms een hoofd snel op en weer weg. Ik heb het hen niet kunnen vragen, maar ik vermoed dat het vluchtelingen waren, wachtend op hun kans om in zo een boot het kanaal over te steken. Een laatste keer hun leven wagen. Om dan eindelijk aan die mooie toekomst te kunnen beginnen. Hopelijk. Ze hebben er vaak een ongelofelijk barre tocht op zitten, nergens welkom, misbruikt en steeds verder opgejaagd.

Een paar dagen later las ik in de krant dat West-Vlaamse werkgevers naar India en Mexico trekken, op zoek naar arbeidskrachten. Het heet dat door vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt de nood aan

nieuwe 'gastarbeiders' trouwens alleen maar groter zal worden. Een vergrijzend Europa dat zich afsluit van de wereld, dat is volgens het bedrijfsleven om economische redenen onmogelijk. Ik snap de redenering wel: hier is er vraag en daar is er aanbod. Maar hoe zullen we omgaan met die nieuwe golf van buitenlandse medewerkers? Zullen ze fair betaald en behandeld worden zodat het ook voor hen loont om het vertrouwde achter te laten? Of worden ze een radertje in de machine van snel gewin op de kap van mensen? Verhalen zoals dat van Borealis leren dat dat niet ondenkbaar is.

Het rubberbootje en de West-Vlaamse werkgevers, het roept ook andere vragen op. Is er hier enkel plaats voor wie door het bedrijfsleven ginder wordt geselecteerd? Kunnen ze enkel blijven zolang we hen kunnen gebruiken? En wat hebben we

dan nog over voor mensen die we niet zelf selecteren, maar die wegtrekken uit hun heimat omdat hun leven en toekomst in gevaar is, door oorlog, armoede of klimaat? Willen we hen nog helpen of betalen we liever een Noord-Afrikaans regime om die mensen de dood in te jagen in de woestijn?

Ik vermoed dat niemand graag zijn familie en vertrouwde omgeving achterlaat. Of het nu op vraag van Voka West-Vlaanderen is of niet. Laat ons mensen met menselijkheid behandelen. ■

Marc Leemans,
Voorzitter ACV

STRIJD VOOR BEHOUD VAN ARBEIDSVOORWAARDEN 'Delhaiziens' krijgen Prijs voor de Democratie

Op de Gentse Feesten van afgelopen zomer werden de stakende werknemers van Delhaize beloond met de Prijs voor de Democratie. Die prijs reikt vereniging Democratie 2000 al sinds 1992 uit aan een persoon of organisatie met bijzondere verdienste voor een democratischere samenleving. De jury prees de vastberadenheid van het Delhaize-personeel nadat de supermarktketen aankondigde dat het 128 winkels in eigen beheer zou verzelfstandigen. Dat zet de loon- en arbeidsvoorwaarden van alle werknemers onder druk. Sinds maart voert het personeel actie om die beslissing tegen te gaan, ondanks grof geschut van Delhaize, dat deurwaarders en politie inzette om stakingsposten op te breken. ■

SINDS 1 AUGUSTUS Drempel voor terugbetaling brilglazen verlaagd

Ruim 10.000 mensen extra kunnen sinds 1 augustus rekenen op een terugbetaling voor brilglazen. Tot dan lag de brilsterkte die nodig was voor tegemoetkoming van de ziekteverzekering op 7,75, maar het Riziv verlaagt die nu naar 7,00. 'Volgend jaar moet die drempel opnieuw naar beneden', kijkt minister van Volksgezondheid Frank Vandenbroucke (Vooruit) in de toekomst. 'Een goed zicht moet vanzelfsprekend zijn voor iedereen.' Kinderen jonger dan 18 krijgen brilglazen sowieso terugbetaald, voor 65-plussers ligt de grens voor multifocale brilglazen op 4,25. ■

Redactieadres Visie, PB 20, 1031 Brussel - e-mail: info@visieredactie.be - Lezersbrieven lezers@visieredactie.be - Abonnementen www.visie.net/contact - Verantwoordelijke uitgever Liesbeth De Winter - Redactie Djorven Ariën, Simon Bellens, Nils De Neubourg, Dominic Zehnder, Lies Van der Auwera, Lieven Bax, Tinne Van Woensel, Rooni Theeboom, David Vanbellinghen, Sim Geerts, Sofie Buysse, Martine Creve - Hoofdredactie An-Sofie Bessemans, Wim Troch - Vormgeving Gevaert Graphics - Druk Coldset Printing Partners - Visie verschijnt maandelijks en is inbegrepen in het lidmaatschap van CM, ACV bouw - industrie & energie, ACV-CSC METEA, ACV-Transcom en ACV Voeding en Diensten - De beschrijving van de CM-diensten en -voordelen in deze publicatie heeft enkel een informatieve waarde. Bij twijfel of betwisting gelden enkel de statuten van het ziekenfonds. Meer info: www.cm.be/statuten -

Stoeltjesgeld, leerboeken en laptop leiden tot hoge schoolfactuur

Een dure laptop, maar minder kosten voor schoolboeken. Dat belooft de Digisprong in het onderwijs. Wellicht tonen de schoolfacturen binnenkort weer een andere realiteit. 'Terwijl de ICT-kosten tegenwoordig makkelijk tot honderden euro's gaan, zien we de kosten voor schoolboeken nauwelijks dalen.'

– Tekst Nils De Neubourg

Een op de drie ouders maakt zich zorgen over de schoolfactuur. Dat concludeert de ouderkoepel voor het vrij onderwijs uit een bevraging. Een op de tien ouders heeft zelfs moeilijkheden om de factuur te betalen. 'Echt zorgwekkend', noemt Kim Bogaerts van de koepel de cijfers. Daarom zoekt vzw Krijt al jaren samen met scholen naar mogelijkheden om de kosten te drukken. Al maakt de digitalisering in het onderwijs die opdracht alleen maar moeilijker. Uit een rondvraag bij scholen leerde de vzw vorig schooljaar dat in de helft van de gevallen de kosten voor schoolboeken gelijk bleven of zelfs stegen, ondanks de Digisprong.

'Een laptop van 700 of 800 euro op de schoolfactuur is geen uitzondering', zegt Colette Victor van de vzw. 'Tel daarbij ook nog de schoolboeken, waarvan we de prijzen nauwelijks zien dalen. Zo wordt de Digisprong natuurlijk een dure zaak voor ouders van middelbare scholieren.' Samen met vervoer vormen schoolboeken en ICT-materiaal de top drie van grootste kosten in het secundair onderwijs.

Goedkopere formules

In 2021 investeerde de Vlaamse overheid het omvangrijke bedrag van 375 miljoen euro om de digitale sprong te maken. Dat geld wordt door scholen op verschillende

manieren ingezet. 'Sommige scholen kopen zelf laptops aan of zoeken naar samenwerkingen om leerlingen een lease- of huurkoopformule aan te bieden', zegt Victor. 'Maar dat is helaas niet overal zo.'

Volgens vzw Krijt kost een laptop met een huursysteem jaarlijks gemiddeld 74 euro. Heel wat minder dus dan de volledige aankoop van een laptop. Victor: 'Nochtans zijn er nog veel scholen die gewoon de nieuwprijs van honderden euro's voor de laptop aanrekenen. Dan wordt zo'n schoolfactuur moeilijk voor een gezin in armoede of met meerdere kinderen. In uitzonderlijke gevallen is zo'n hoge prijs zelfs een bewuste strategie van de school om een bepaald publiek buiten te houden. Al zal dat nooit luidop gezegd worden.'

Stoeltjesgeld

Middelbare scholen zijn in principe vrij in de keuze van verplicht materiaal en dus de kosten, na formeel overleg met ouders

In uitzonderlijke gevallen is een hoge prijs voor een laptop een bewuste strategie van de school om een bepaald publiek buiten te houden.

– COLETTE VICTOR, VZW KRIJT

en leerlingen. Dat is anders dan in het basisonderwijs. Daar betalen ouders sinds 2008 nooit meer dan een wettelijk bepaald bedrag dankzij de maximumfactuur. Althans, dat is de theorie. Want ondertussen hebben scholen andere manieren moeten zoeken om de kosten de baas te blijven. Zo ontstond bijvoorbeeld het stoeltjesgeld of de boterhammentaks, een vergoeding voor louter de aanwezigheid op school tijdens de middagpauze. Kosten voor zulke soorten opvang vallen namelijk buiten de strikte maximumfactuur.

In 2005 betaalden volgens een steekproef minder dan twee op de tien kinderen in het basisonderwijs stoeltjesgeld, gemiddeld zo'n 34 euro per jaar. Bij de laatste bevraging door het Steunpunt Onderwijs Onderzoek in 2019 betaalden al zes op de tien kinderen voor het gebruik van de refter. Ook de prijzen zijn door de tijd heen omhooggegaan. In 2019 betaalde een kleuter doorsnee 52 euro aan stoeltjesgeld per jaar, in de lagere school 72 euro. Al vragen sommige scholen (veel) meer om de middagpauze op school door te brengen, tot zelfs 460 euro per jaar. Bovenop de maximumfactuur, die dus ook geen sluitend antwoord blijkt te bieden op de oplopende schoolkosten. Toch zou een maximumfactuur in het secundair onderwijs wel z'n nut hebben, volgens vzw Krijt. 'Het zet scholen aan om alle kosten kritisch onder loep te nemen.' ■

Laat je hoofd niet op hol slaan

– Peter Wouters, voorzitter beweging.net

Ik vind het fijn om al eens door de lijsten berichtjes op Facebook of X (het vroegere Twitter) te bladeren. Ik kijk tegenwoordig zelfs al eens op YouTube. Twee dingen vallen mij telkens op: wat heeft een deel van de mensen toch een geweldige lol en wat maken ze prachtige dingen mee. En als scherp tegenovergestelde: wat is dit toch een triestig land met boze mensen en lullige beleidsvoerders.

Ik zou mij met groot gemak kunnen laten overweldigen door de hopeloze droefenis van ons bestaan. Ik stuur mijn kinderen volgende week naar scholen die er niets van bakken. Ik probeer diensten aan te kopen die nooit bereikbaar zijn en betaal voor alles veel te veel. Tegelijk maken alle beleidsvoerders het nog wat erger door enkel voor zichzelf te zorgen en vooral niet na te denken over de toekomst. Amai. Ik durf het bijna niet neer te schrijven.

Alleen erg vreemd dat ik in mijn vakantieperiode zo goed als niemand ben tegengekomen van die boze mensen. Integendeel. Werkmannen, vrienden, vluchtige contacten op lokale feesten en grotere concerten, toevallige ontmoetingen tijdens wandelingen en sport: allemaal vriendelijke mensen met een mening, die

ze rustig of bezorgd kunnen toelichten.

Natuurlijk is er steeds werk aan de winkel. Ik zie ook opdrachten voor verbetering op vele vlakken. Maar is dat niet altijd zo geweest? Is het niet zo dat we goede oplossingen kunnen vinden? Door aan de slag te gaan met opmerkingen?

Ik lees vandaag dat de strengere Europese regels voor sociale media van start gaan. Hoog tijd dat de strafste uitspraken, de hatelijkste oproepen, de meest achterdochtige analyses niet meer bovenaan mijn lijst berichtjes staan. Ik weet intussen wel beter hoe echte mensen de zaken zien. En ik laat mijn hoofd niet op hol slaan. Ik wens voor u hetzelfde. We zullen het nodig hebben in de aanloop naar een mooi verkiezingsjaar. ■

1.

TRIËNNALE

Kunst in de Zennevallei

De eerste editie van de triënnale GIST, in de Zennevallei, belooft een mix van kunst, natuur en industrieel erfgoed.

© BEA BORGERS

Ontdek een beeldenroute om te fietsen, theater- en circusperformances met bijbehorend diner, ga dansen in een oude papierfabriek, of laaf je aan literaire gesprekken in het vroegere huis van schrijver Herman Teirlinck. Bovendien is er, in de streektraditie van de Lambiek-bieren, een culinair programma. ~ Tot 5 november in Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Halle en de hele Zennevallei: gist-zennevallei.be

2.

THEATER

Het beste op de planken

Jaarlijks selecteert een veelkoppige jury het belangwekkendste van het afgelopen theaterseizoen voor Het TheaterFestival.

© RAFAEL BRACKE

Tien dagen lang kun je dus nog inhalen wat je zeker niet had mogen missen. Van de op hol geslagen tienerbreinen in Voorjaarsontwaken van theatergezelschap WOLF WOLF, tot Berlins razend spannende multimediale voorstelling The Making of Berlin.

~ Van 7 tot 17 september theaterfestival.be

Breintrein

		6	7	4			
				2	9		
						8	9
4			2	7		9	
2			6		8		4
							7
6	3			8			
5	9						7 6
		4				5	1

© ID / WOUTER VAN VOOREN

Grondwettelijk Hof maakt einde aan discriminatie

Niet langer betalen voor verplichte les Nederlands

Eerder dit jaar hing de Vlaamse regering een prijskaartje van 180 euro aan de verplichte lessen Nederlands voor inburgeraars, maar daar maakt het Grondwettelijk Hof nu komaf mee. Verplichte inburgeraars, zoals erkende vluchtelingen of gezinsherenigers, moeten een inburgeringstraject volgen en Nederlands als tweede taal leren. Hoewel er voor vrijwillige inburgeraars vrijstellingen of minderingen van dat inschrijvingsgeld bestonden, was dat niet het geval voor wie een verplicht traject volgt.

Aan die discriminatie maakt het Hof nu een einde, nadat de centra voor basiseducatie Ligo, het ACV, Vluchtelingenwerk Vlaanderen en Netwerk tegen Armoede beroep aantekenden. 'De maatregel van de Vlaamse regering bemoeilijkte de inburgering in plaats van ze te helpen', reageren de organisaties tevreden. 'Terwijl het doel moet zijn om zoveel mogelijk mensen te laten participeren aan de samenleving.' ■

Industrieel erfgoed

Crowdfunding voor scheepswerfverleden

Temse start met een crowdfunding-actie om de restauratie van de Boelwerfkraan aan de Schelde te financieren. De torenkraan, ooit besteld door scheepswerf Cockerill in Antwerpen, dateert van 1957. Omdat de restauratiekosten hoog oplopen, naar schatting boven 1 miljoen euro, had de gemeente de declassering als monument aangevraagd. Maar na protest van de Temsenaren bleef het een beschermd monument. Het opgehaalde geld moet, samen met een erfgoedpremie van de Vlaamse overheid en lokale subsidies, zorgen voor een blijvend eerbetoon aan het scheepsbouwverleden van de gemeente. ■

~ temse.be/boelwerfkraan

© YOON THOEN

© ID / CHRISTOPHE DE MULYNCK

Misschien zijn wij eerder kampioen in de onderschatting van grote vermogens dan in vermogensgelijkheid

ECONOOM PAUL DE GRAUWE

reageert in Knack op de het vermogensrapport van de bank UBS. Dat rapport suggereert dat de rijkdom van Belgen relatief eerlijk verdeeld is. Maar zoals verschillende experts opmerken, is dat moeilijk hard te maken omdat België in tegenstelling tot sommige andere landen eigenlijk geen zicht heeft op (grote) vermogens.

Grondwettelijk Hof venietigt maatregelen Vlaamse regering

Regering-Jambon schond recht op sociale zekerheid

De maatregelen van de Vlaamse regering om de toegang tot de Vlaamse sociale bescherming – bijkomende tegemoetkomingen voor wie erg zorgbehoevend is – te verstrengen, zijn een ongrondwettige achteruitgang van het recht op sociale zekerheid. Dat oordeelde het Grondwettelijk Hof in antwoord op een klacht van negentien middenveldorganisaties.

'Wie wettelijk in het land verblijft, betaalt vanaf dag één de Vlaamse

zorgpremie', zegt Leen Van den Bulck van SAAMO Antwerpen, een van de organisaties achter het grondwettelijk beroep. 'Maar om recht te hebben op de Vlaamse sociale bescherming besliste de regering dat je tien jaar verblijft en een inburgeringsattest moest kunnen voorleggen.' Die bijkomende voorwaarden vernietigt het Hof. 'Sociale zekerheid is een basisrecht voor iedereen. Iedereen kan tegenslag hebben en dan helpen we elkaar. Dat moet het uitgangspunt zijn.' ■

HET CIJFER

10%

Onderzoekers van het Duitse IZA-instituut voor arbeidseconomie toonden aan dat hogere lonen wel degelijk leiden tot snellere aanwervingen. Het aangeboden salaris met tien procent verhogen, vermindert de tijd die nodig is om een openstaande vacature in te vullen met 25 tot 40 procent. 'Goed advies voor werkgevers die klagen over arbeidsmarkt-krapte, openstaande vacatures, of een mismatch van vaardigheden', zegt expert welzijn op het werk van het ACV Maarten Hermans. ■

hoorevent 'ontdek de wereld van hoorapparaten'

19 – 27 september

schrijf je nu in plaatsen zijn beperkt

Een Goed-audioloog bespreekt mogelijke oplossingen, soorten hoorapparaten, kostprijzen en eventuele tegemoetkomingen. Aansluitend kan je zelf in gesprek gaan met leveranciers.

- di 19 september Turnhout Kempus/Roeftop
- woe 20 september Zwijnaarde Feestzaal Molenhof
- ma 25 september Brugge Feestzaal Lodewijk Van Male
- di 26 september Leuven Faculty Club
- woe 27 september Genk Stiermeirde

met beurs, gastspreker en foto-tentoonstelling

Meer info en inschrijven kan tot 1 week voor het event via www.goed.be/hoorevents of 03 205 69 20

goed thuiszorgwinkel hoorcentrum apotheek

1 op de 6 koppels kan niet op natuurlijke wijze zwanger worden

Wat als de ooievaar niet komt?

Voor één op de zes koppels in ons land ligt een kinderwens niet binnen handbereik. Vruchtbaarheidsbehandelingen kunnen soms soelaas bieden. Maar dat traject is zelden zorgeloos. 'Uit onderzoek blijkt dat het lijden van fertilitieitspatiënten vergelijkbaar is aan dat van palliatieve patiënten. Ze hebben evenveel psychische zorg nodig.'

– Tekst **Dominic Zehnder** – Foto's **Stefaan Beel** en **Dafné Koklenberg**

Jaar na jaar – met uitzondering van de geboortegolf na de coronalockdowns – gaan de geboorte- en vruchtbaarheidscijfers er in ons land op achteruit. Lien De Rocker was 30 toen ze op aanraden van haar gynaecoloog een hormonenkuur startte om de kans op een kindje te vergroten. Zonder succes.

'De artsen vonden niet onmiddellijk een aanwijzing waarom het ons niet lukte om zwanger te worden. We probeerden toen inseminatie, wat leidde tot een buitenbaarmoederlijke zwangerschap die in een miskraam eindigde. Samen met de arts beslisten wij om tot ivf (in-vitrofertilisatie, red) en later icsi (een variant van ivf, red) over te gaan. Ook tijdens de icsi-behandeling verloor ik de vrucht, wat het mentaal sowieso al heel zware traject nog moeilijker maakte.'

Eenzaam

Lien en haar partner onderschatten allebei de mentale tol. 'Je wilt die droom laten uitkomen, koste wat het kost. De meeste medische afspraken moest ik alleen doorstaan door de coronamaatregelen. Het ziekenhuis betrok mijn vriend wel af en toe door telefonisch uitleg te geven, maar toch voelde ik mij ontzettend eenzaam. Ook al had ik een relatie, en een omgeving die mij steunde.'

'De hormonen maken dat je verdikt en beïnvloeden je emoties. Ik reageerde veel gevoeliger en kampte met een laag zelfbeeld. Bij momenten herkende ik mezelf niet meer. De band tussen jezelf en je lijf is volledig zoek, tijdens de behandeling nog veel meer dan tijdens de zwangerschap.'

Wettelijke bescherming

Een fertilitietraject vergt veel flexibiliteit. Voor ziekenhuisonderzoeken, inspuitingen

op vastgezette tijdstippen en andere zaken leef je volledig binnen een vastgelegd schema. 'Ik moest regelmatig vergaderingen halsoverkop verlaten omdat het ziekenhuis belde dat ik er binnen een uur moest zijn voor bijvoorbeeld een echo. Mijn werkgever en mijn collega's toonden veel begrip. Daar moet je dan maar geluk mee hebben. In de wachtzaal sprak ik met vrouwen die hun behandeling op het werk verzwijgen uit angst om hun baan te verliezen. Nochtans is steun op het werk onmisbaar.'

Steun op het werk is onmisbaar tijdens een vruchtbaarheidsbehandeling.

– LIEN DE ROCKER

Lien is eind vorig jaar uiteindelijk bevallen van een dochter. 'Ik weet niet of ik het nog eens zou doen. Ik ben nog steeds aan het bekomen. Het is niet omdat het traject achter mij ligt dat de impact al voorbij is.'

Invriezen

Ondanks het relatief hoge aantal vruchtbaarheidsproblemen spreken veel mensen er niet over. Dat ervoer ook tv-maker Leander Verdievel (41). Op zijn 23ste kreeg hij een kankerdiagnose, een ervaring die hij verwerkte in 2018 tot de tv-reeks *Gevoel voor Tumor*. 'Door de chemo die mijn leven reddde, werd ik onvruchtbaar. Ik heb vóór de behandeling op aanraden van artsen zaadcellen laten invriezen, zodat een eventuele kinderwens toch nog mogelijk zou zijn. Pas nadat de kanker overwonnen was, begon ik met mijn vrouw te dromen over kinderen en zetten we de stap naar ivf.' Dat inspireerde Verdievel tot de reeks *De Club*, binnenkort te zien op VRT 1.

Geen vent meer

'Toen de dokter mij vertelde dat ik onvruchtbaar zou zijn, stortte mijn wereld in elkaar. Het kwam even hard aan als mijn kankerdiagnose. Ik voelde mij geen vent meer, aangetast in de kern van mijn bestaan.'

'Een van de redenen waarom ik *De Club* gemaakt heb, is omdat ik geen verhalen hoorde over mannelijke onvruchtbaarheid. Zelfs op het internet vind je heel weinig informatie en getuigenissen. Enkel wat stigmatiserende foto's van een man die op de rand van zijn bed zit en zijn vrouw die kwaad op de achtergrond staat. Maar dat heeft met vruchtbaarheid niets te maken. Daarom wilde ik ook het perspectief van een onvruchtbare man in de reeks.'

Schemaleven

'Toen we begonnen met ivf, waren we heel hoopvol. De eerste poging was meteen raak. Maar dan is het fout gelopen. (stille) Het ging om een buitenbaarmoederlijke zwangerschap, waarna een operatie volgde en een eileider verwijderd moest worden. Vijf moeilijke jaren gingen voorbij. Je doet bijna niets meer, je leven wordt een ivf-schema. De behandeling bepaalt je leven, op de meest onverwachte momenten moet je naar de kliniek. Spuiten, herstellen, echo's, bloedafnames. Het haalt alle spontaniteit uit je leven. Een feestje of etentje worden bijna onmogelijk. De medicijnen moeten in de koelkast bewaard worden en je moet die steeds op gezette tijdstippen innemen.'

'In totaal hebben wij zeventien ivf-pogingen ondernomen voordat we onze kinderdroom moesten opbergen. Dat zijn er heel veel, maar een kinderwens is zo vurig. Intussen zijn wij adoptieouders van twee fantastische kinderen. En hoewel ik aanvankelijk twijfelde om adoptieouder te

TV-maker Leander Verdievel werd onvruchtbaar na een chemobehandeling: 'Ook na zeventien ivf-pogingen bleef de kinderwens vurig.'

>> worden, kan ik je vertellen dat ik mijn kinderen doodgraag zie.'

Rouwproces

Shanti Van Genechten van vzw Kinderwens begeleidt intussen al meer dan tien jaar wensouders. 'Een moeilijke of onvervulde kinderwens doet mensen in een rouwproces belanden. Uit onderzoek blijkt dat ongewilde kinderloosheid dezelfde mentale impact kan hebben als een dierbare geliefde verliezen. Sommige wensouders zijn er mentaal even slecht aan toe als palliatieve patiënten.'

'De buitenwereld begrijpt dat niet altijd. Uitspraken als *Volgende keer beter* helpen of troosten niet. Ze doen mensen nog meer in zichzelf keren. Vaak zien we schaamte en schuldgevoelens. Rondom je zie je overal gezinnen met kinderen,

maar dat het niet of heel moeilijk lukt, zie of hoor je maar weinig.'

Vruchtbaarheidsproblemen hebben veel te maken met de toenemende luchtvervuiling en het gebruik van hormoonverstoorders, weet Van Genechten. 'Een bijkomend probleem is dat mensen steeds later aan kinderen beginnen, terwijl de vruchtbaarheid het hoogst is

rond je 25ste. Ivf biedt wel een oplossing, maar is ook geen garantie op succes. Een aanzienlijk gedeelte blijft kinderloos achter.'

Bescherming

Van Genechten ziet wel nog verbeterpunten binnen vruchtbaarheidstrajecten. 'Mensen moeten voorbereid worden over de fysieke, mentale en financiële impact, wat zo'n traject kan doen met hun seksualiteit, draagkracht en hoe je dat kunt volhouden. Daarnaast moet de regering dringend werk maken van fertiliteitsverlof en -bescherming. In 2018 hebben wij samen met de KU Leuven onderzocht wat de impact is van een vruchtbaarheidstraject op je werkleven. Drie op de tien vrouwen gaven aan dat de combinatie van zo'n traject en hun baan onmogelijk is, waardoor ze van werk of van functie veranderen. Een betere bescherming van vrouwen die in een fertiliteitstraject zitten is nodig', aldus Van Genechten.

ACV-genderexperte Marte Billen beaamt dat. 'Op dit moment worden zij enkel beschermd door de anti-discriminatiewetgeving uit 2007. Maar daar zijn heel wat specifieke drempels aan verbonden. Je werkgever kan je wel niet zomaar ontslaan wanneer je hem op de hoogte brengt dat je een vruchtbaarheidsbehandeling volgt. Doe dat best schriftelijk, dat telt als bewijsmateriaal als je vermoedt dat je gediscrimineerd werd.' ■

www.kinderwens.org
~ De Club is vanaf 6 september te zien op VRT 1 en VRT MAX.

Wedstrijd

Win 'Als je kinderwens onvervuld blijft'

Visie mag 5 exemplaren van het boek 'Als je kinderwens onvervuld blijft' van Shanti Van Genechten en Lode Godderis verloten. Stuur voor 22 september een e-mail naar lezers@visieredactie.be of een brief naar Visie Haachtsesteenweg 579, 1030 Schaarbeek, met je naam en adres en een antwoord op deze vraag: Waarvoor staat de afkorting ivf?

Factcheck.

NIET WAAR

'Wie thuisblijft om voor de kinderen te zorgen, doet dat op kosten van de samenleving'

60 procent van al het werk in België gebeurt onbetaald. De suggestie dat huismoeders en -vaders niets bijdragen aan de samenleving, kan op de schop.

Vrouwen mogen van mij gerust thuisblijven om voor hun kinderen te zorgen, maar níét op kosten van de maatschappij', liet minister van Justitie Vincent Van Quickenborne (Open VLD) zich ontvallen in Humo. Tot de woede van heel wat stay-at-home moeders, vaders en mantelzorgers.

Daarmee hernam Van Quickenborne een uitspraak van Vooruit-voorzitter Conner Rousseau. Wie thuisblijft, klonk het, 'rijdt wel op onze wegen' en 'kan rekenen op onze gezondheidszorg'. De boodschap is duidelijk: huishoudelijk en onbetaald zorgwerk tellen niet als bijdrage aan de samenleving, het is 'profiteren' van de sociale zekerheid en publieke voorzieningen. Echt werk is betaald werk. Onder het mom van de krapte op de arbeidsmarkt lijken politici het eens dat iedereen die kan werken de arbeidsmarkt op moet.

Maar wie huishoudelijk en zorgwerk verricht, levert wel degelijk een gigantische, vaak onzichtbare bijdrage aan de samenleving. 'In België is bijna 60 procent van alle arbeid onbetaald', zegt Sarah De Coster van vrouwenorganisatie Femma Wereldvrouwen. Dat blijkt uit tijdsbestedingsonderzoek van de Vrije Universiteit Brussel. 'Onbetaalde zorg voor kinderen of het huishouden vallen daaronder, maar het essentiële werk van vrijwilligers zit niet eens in die 60 procent.'

Als je al het onbetaalde werk marktconform zou verlonen, berekende het Nederlandse Instituut voor Publieke Economie, dan zou daar in Nederland jaarlijks een bedrag van 215 miljard euro tegenover staan, meer dan alle uitgaven voor zorg en sociale zekerheid bij onze noorderburen.

'Zulke cijfers tonen zwart op wit hoe belangrijk onbetaald

werk is in onze samenleving, maar eigenlijk schiet zo'n vergelijking tekort', aldus De Coster. 'Zo lijkt het alsof het enkel van waarde is als je er een bedrag op kunt kleven, terwijl het onbetaalde werk net nodig is om betaalde arbeid mogelijk te maken. We moeten loskomen van de gedachte dat alleen een financiële beloning waarde geeft.'

Voor De Coster en heel wat feministen ligt de oplossing in een betere maatschappelijke waardering van onbetaald werk en in een gelijkere verdeling ervan tussen vrouwen en mannen. Uitgebreide en beter gefinancierde zorgverloven kunnen daarvoor zorgen, net als arbeidsduurvermindering met behoud van loon en kwaliteitsvolle en toegankelijke publieke diensten, zoals voor kinderopvang. 'Een keuze voor zorgwerk mag geen financiële afstraffing zijn', besluit ze. 'Alleen zo kunnen we de mentaliteit keren.' ■

We vragen het aan.

Sam Coomans, sociaaleconomisch adviseur bij ACV

Ik werk en wil een opleiding volgen, wat moet ik doen?

Als je in Vlaanderen werkt als werknemer in de privésector zijn er drie maatregelen waarmee de Vlaamse overheid het volgen van een opleiding wil stimuleren:

Vlaams opleidingsverlof (VOV): Hierbij heb je jaarlijks recht op 125 uur verlof om een opleiding te volgen of om ervoor te studeren. Dat betekent dat je afwezig mag zijn van het werk, met behoud van loon. Als je een opleiding volgt én ingaat op een opleidingsvoorstel van je werkgever kun je voor het schooljaar 2023-2024 je recht verdubbelen tot maximaal 250 uur VOV.

Vlaams opleidingskrediet: Voor een intensieve opleiding kun je tijdskrediet met motief opleiding aanvragen. Bovenop de RVA-premie kun je ook nog een Vlaamse premie krijgen.

Opleidingscheques: Met die cheques kun je een deel van de kosten van een opleiding recupereren.

Aan die maatregelen zijn voorwaarden verbonden qua doelgroep en type opleiding. Kijk altijd in de opleidingsdatabank na of een specifieke opleiding recht geeft op steun. Komt je profiel of een opleiding niet in aanmerking voor ondersteuning? Er zijn soms afwijkingen van de voorwaarden mogelijk wanneer je een loopbaangerichte opleiding volgt naar aanleiding van een persoonlijk ontwikkelingsplan opgesteld in het kader van loopbaanbegeleiding. ■

~ www.hetacv.be/opleiding

Cil Van Ostaeeyen (62) bleef vijftien jaar lang thuis om voor haar kinderen te zorgen en heeft geen recht op een landingsbaan

‘De zorg voor mijn vader combineren met een deeltijdse baan is zwaar’

‘Ik werkte als uitzendkracht in een ploegensysteem toen we aan kinderen begonnen. Ook mijn man werkte in shiften. Probeer zo maar eens kinderopvang te vinden. Omdat ik geen vast contract had, kon ik ook niet rekenen op een stelsel zoals ouder-schapsverlof. Het leek ons dus een logische keuze dat ik zou thuisblijven om voor de kinderen te zorgen.’

‘In die vijftien jaar dat ik thuis was om onze kinderen groot te brengen, deed ik ook heel wat vrijwilligerswerk: in de Wereldwinkel, als leesmoeder en bij vrouwenorganisatie Femma. Wie zegt mij dat ik geen zinvolle bijdrage geleverd heb? Helaas wordt dat werk nog steeds niet gewaardeerd of gelijkgeschakeld. Mijn vader heeft sinds twee jaar veel zorg nodig, maar omdat ik niet voltijds werk en niet genoeg anciënniteit heb opgebouwd, heb ik geen recht op tijdskrediet die de druk van de ketel kan halen. De zorg voor hem combineren met mijn deeltijdse baan is fysiek en emotioneel zwaar.’ ■

Maak het loopbaaneinde werkbaarder

België telt op dit moment zo'n 500.000 langdurig zieken. Vooral oudere werknemers lijken steeds vaker uit te vallen, waarbij vrouwen meer kans maken op langdurige ziekte. CM voerde een studie uit naar hoe het welzijn van werknemers op het einde van de loopbaan beter kan. ‘Je kunt toch niet verwachten dat mensen hun werk tot hun 67ste uitoefenen, als de levensverwachting in goede gezondheid op 64 jaar ligt?’

– Tekst Dominic Zehnder

Steeds meer oudere werknemers kampen met langdurige ziekte. Dat komt onder andere door spier- en skeletaandoeningen (MSA), burn-outs en depressies door zware arbeid, onaangepast werk en een hoge werkdruk. Opvallend meer vrouwen vallen daarbij uit.

Om na te gaan hoe het welzijn aan het einde van de loopbaan beter kan, bevroeg onderzoekster Héléne Henry via een vragenlijst meer dan 4.600 werknemers tussen 55 en 64 jaar over hun kijk op hun werk en gezondheid.

‘De bevraging toont aan dat 85 procent van de respondenten het niet ziet zitten om tot hun 67ste te werken. Gemiddeld zien de bevroegden zichzelf werken tot hun 62ste. In België lag de levensverwachting in goede gezondheid in 2020 op ongeveer 64 jaar. Dat wil dus zeggen dat bij een pensioenleeftijd van 67 jaar de gemiddelde werknemer zo'n drie jaar in slechte

gezondheid zou moeten werken. Je ziet vanzelf dat dat niet haalbaar is.’

Eindeloopbaanregelingen van ontzettend belang

Uit de resultaten blijkt dat werknemers nood hebben aan zowel een zinvolle invulling van hun baan en erkenning willen voor hun werk en dat een goede relatie met de leidinggevende en de collega's, aanpassingen aan de werkruiimte, arbeidstijd en arbeidsmiddelen een positief effect hebben op de gezondheid, het welzijn en de zin om tot aan het pensioen te blijven werken.

‘Maar we zien nu bijvoorbeeld dat de regering verminderde arbeidsduur in de vorm van tijdskrediet en landingsbanen inkrimpt en minder toegankelijk maakt, waardoor steeds minder werknemers ervan gebruik kunnen maken. Dat is nefast voor het welzijn van die werknemers’, weet de onderzoekster.

Mensen die vroeger van tijdskrediet gebruik maakten, worden nu richting ziekte geduwd.

– MAARTEN HERMANS, ACV

Maarten Hermans, ACV-expert welzijn op het werk, ziet duidelijk de negatieve effecten: ‘De mensen die vroeger van zo'n stelsel gebruik konden maken, worden nu richting langdurige ziekte geduwd omdat zij fysiek en mentaal op zijn. Voor de meeste mensen is de huidige pensioenleeftijd niet haalbaar. Onder werknemers met gezondheidsklachten ligt dat percentage nog lager. Daarom moet werk dringend weer werkbaarder worden gemaakt.’

Ook Héléne Henry vindt meer aandacht voor werkbaar werk hoognodig: ‘De jaren net voor je pensioen zijn eigenlijk een opeenstapeling van alles ervoor. Heb je altijd een baan gehad waarin er

aandacht was voor jouw welzijn, dan zal de kans veel maal groter zijn dat je je pensioen in goede gezondheid bereikt. Omgekeerd zullen de laatste jaren extra zwaar wegen als daarvoor al weinig aandacht was voor je welzijn.’

Zorgtaken baren zorgen

De CM-studie heeft specifieke aandacht voor vrouwen op het einde van de loopbaan. Want vrouwen rapporteren een lager gevoel van welzijn en meer burn-outgevoeligheid. Ze werken ook vaker deeltijds. Héléne Henry: ‘We vermoeden dat vrouwen die deeltijds werken dat vaak doen om extra zorgtaken voor (klein)kinderen of ouders op zich te nemen, of om het huishouden te

runnen. Ze maken van hun vrijgekomen tijd dus geen moment om te rusten en te recupereren. Die zorgtaken veroorzaken extra belasting, wat ook ten koste kan gaan van de gezondheid en het welzijn.’

‘Net voor de zomer was er een studie van Securex waaruit bleek dat 55 procent van de vrouwen met menopauzale symptomen last ondervindt bij het uitoefenen van hun functie’, weet Henry. ‘Ook uit ons onderzoek kwam naar voren dat vrouwen baat kunnen hebben bij aanpassingen aan het werk om hun welzijn op het werk te waarborgen. Op de menopauze rust nog steeds een groot taboe. Het zou goed zijn als er meer erkenning hiervoor was op de werkvloer.’ ■

Van Pukkelpop naar tentenkamp

500 tenten, 600 kilo voeding en een vrachtwagen vol luchtmatrassen, slaapzakken en stoeltjes. Dat was dit jaar de opbrengst van de inzameling op de campings van Pukkelpop. Die wordt al vijftien jaar georganiseerd door kringloopwinkel Okazi uit Hasselt. Het lijkt erop dat festivalgangers bewuster omgaan met hun spullen en afval, want elk jaar wordt er minder achtergelaten.

Alles wat herbruikbaar is, krijgt een tweede leven. Okazi verkoopt een deel van het materiaal opnieuw in hun winkels en ook volgend jaar op Pukkelpop. De kringwinkel werkt ook samen met vluchtelingenorganisatie Mobile Refugee Support en vrijwilligers die Oekraïne steunen. 200 tenten gaan naar een tentenkamp in Duinkerke en de opblaasmatjes zijn bestemd voor Oekraïne.

Honderd vrijwilligers schuimden dit jaar de campings een halve dag af op zoek naar bruikbaar materiaal. Vier vaste medewerkers hebben daarna nog twee weken werk om alle tenten na te kijken en weer gebruiksklaar te maken. ■

Foto Mine Dalemans

'Weinig mensen begrijpen de zee'

Parel aan de kust, voor wie zand en schelpjes lust. Na vijf jaar als strandredder is jobstudent Mathijs* nog steeds niet uitgekeken op het strand van Blankenberge. Je ziet er de hele wereld passeren, in vakantiemodus. 'Elke dag denk ik: Blankenberge, wat ga je me vandaag laten zien?'

→ Tekst **Lies Van der Auwera** → Illustratie **Peter Goes**

De zee heeft altijd een speciale plek in Mathijs' hart gehad. Hij surft, houdt van scheepvaart, keek als kind al lonkend naar de kustredders. 'Hoe ik de Noordzee zou omschrijven? Als een zee met vele gezichten, met een Scandinavische toets. De ene dag noemen we ze 'tropical', de andere dag is het een echte stormzee of een *klutsebak*.'

'De zee moet je leren lezen: stroming, wind, golven. Veel mensen kunnen dat niet en onderschatten de kracht ervan. Ze vergelijken dit strand met de kalmere Middellandse zee. En meer mensen zwemmen minder goed vandaag. Telkens opnieuw leggen wij dan uit waarom je niet te diep mag gaan als je niet goed kunt zwemmen, ook al heb je een zwembadbrevet. Zoveel factoren maken de zee gevaarlijker dan een zwembad.'

'Tot aan je middel in het water lokt regelmatig discussie uit. Vaak valt ons advies in dovemansoren of zijn mensen echt verbaasd. Verbale agressie maken wij helaas regelmatig mee. Mensen in vakantiemodus zijn ook wat minder geremd. Maar ik blijf altijd rustig mijn advies herhalen.'

Mensen kunnen steeds minder goed zwemmen

→ STRANDREDDER MATHIJS

Panische lach

'Blankenberge is een drukke badstad, dus ik heb al wel wat mensen uit het water moeten halen, vooral kinderen. Het clichébeeld uit films, waarbij een drenkeling met de handen zwaait, zie je niet in de realiteit. Mensen in nood geven vaak helemaal geen signaal. Opengesperde ogen richting strand, paniek op het gezicht, spartelen, kinderen die met hun armpjes flapperen, dat zijn signalen waar wij extra alert voor zijn.'

'Reacties van mensen in nood wanneer wij te hulp schieten, lopen sterk uiteen. De ene is oppgelucht of ijsig kalm, de ander begint panisch te lachen. Soms lopen ouders van een gered kind weg zonder ons een blik te gunnen. Dan staan wij daar, helemaal doorweekt. Maar ik maakte ook al mee dat een vrouw daags na haar redding ons een cadeautje kwam brengen. Dat doet deugd.'

Geen babysit

'Kleine kinderen zonder toezicht zien we regelmatig. Een kindje van drie dat alleen aan de waterlijn staat of in het water zit, een kind van tien dat zorgt

voor zijn broertje van vier. We zien het hier allemaal.'

'Waar die ouders dan uithangen? In de strandbar, shoppend in de stad of ver op strand. Soms ga ik hen aanspreken of haal ik hen erbij. Op dagen dat de zee echt gevaarlijk is, kan ik erg scherp uit de hoek komen: *Nu breng ik je kind aan zijn handje terug, ik weet niet hoe ik hem volgende keer zal terugbrengen*. Dan zijn ze wel even gechoqueerd, maar op een terras met een cocktail zitten of met je frigobox ver weg op het strand, dat kan echt niet. Babysit spelen zit niet in ons takenpakket, dat moeten we af en toe nog eens duidelijk maken.'

'Omgekeerd zie ik ook ouders die met hun kind meegaan tot in het water of het zelf wijzen op de bewaakte zone. Da's een plezier om te zien.'

'Ik start elke dag met de gedachte: *Wat zal ik vandaag zien?* Ook op het strand gebeurt er heel wat. Van zedenfeiten tot dronken mensen, diefstal, verloren gelopen kinderen of gekke tafereel. Zo

Dit is de mooiste vakantiebaan ooit

→ STRANDREDDER MATHIJS

zagen we ooit een kameel op het strand, ontsnapt uit een naburig circus.'

Honden niet toegelaten

'Absurde discussies maken we hier ook mee. Vorig jaar beweerde een man bij hoog en laag dat de golfbrekers vorig jaar op een andere plaats lagen. Wij hadden die volgens hem verlegd. Nochtans liggen die er al van in de negentiende eeuw.'

'Het bordje *honden niet toegelaten* levert eveneens hilarische gespreksstof op. Mensen houden hun kind meegenomen tot in het water of het zelf wijzen op de bewaakte zone. Da's een plezier om te zien.'

Rellen

'De vreemdste dag uit mijn loopbaan als kustredder was 8 augustus 2020, volle coronazo-

mer, toen op het strand een rel uitbrak. 's Ochtends hing er al een broeierige sfeer. Via de intercom hoor ik de emotionele oproepen van mijn collega's die middenin een gevecht stonden. We waren allemaal sterk onder de indruk van die dag. Geen enkele jobstudent vermoedt 's morgens dat hij slaag zal krijgen op het werk. Wat wel mooi was is dat de volledige reddingsdienst de dag erna op pizza getraakteerd werd.'

'Dit jaar was mijn laatste zomer als jobstudent hier. Dit is de mooiste vakantiebaan ooit. In Blankenberge heb je bovendien nét dat tikkeltje meer, de hele wereld ligt hier op het strand. In september begin ik als werknemer bij een groot baggerbedrijf. De zee blijft me dus volgen.' ■

*Mathijs is een fictieve naam

Kortverblijf voor zorgbehoevenden

Mantelzorgers cijferen zich vaak helemaal weg voor hun zorgbehoevende ouder, partner, of kind. Betekenisvol, maar veeleisend. 'Voor mantelzorgers voelt het vaak alsof ze er alleen voor staan', vertelde Amerikaans klinisch psycholoog Dasha Kiper, gespecialiseerd in de rol van mantelzorgers bij dementie, in De Standaard. 'In hun poging om te zorgen voor een geliefde komt immers veel samen. Meer dan een mantelzorger soms zelf kan vatten.'

Ook mantelzorgers hebben dus weleens nood aan een moment voor zichzelf, maar dan is het een drempel om de zorgbehoevende alleen te moeten laten. Een kortverblijf voor de zorgbehoevende van enkele dagen tot enkele weken in CM-zorgcentra Ter Duinen, in Nieuwpoort, en Hooidonk, in Zandhoven, kan een oplossing bieden. Wie ouder is dan 65 jaar kan er rekenen op persoonlijke verzorging, verpleging, maaltijden en activiteiten. De dagprijs schommelt tussen 82 euro tot 98,80 euro. Wie geen zorg behoeft, betaalt minder. CM-leden krijgen een tegemoetkoming van 15 euro per dag, maximaal 28 dagen per jaar. ■

→ www.cm-zorgverblijven.be

Ter Duinen: 058 22 33 24, vakantie@terduinen.be / Hooidonk: 03 320 28 11, info@hooidonk.be

→ Zoek je als mantelzorger een luisterend oor? De Samana Mantelzorgtelefoon is iedere werkdag van 10u tot 16u bereikbaar (middagpauze tussen 12u en 13u); 078 15 50 20.

VACATURES (M/V/X)

ACV Innovatief zoekt

- Projectmedewerker bijblijfwerving – Regio Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant
- hetacv.be/jobs

CM zoekt

- Teamverantwoordelijke Learning & Development – Schaarbeek
  - Maatschappelijk werker – Eerstelijnszone Amalo of Zennevallei
  - Service Center Consulent – diverse regio's
  - Maatschappelijk werker Zorglijn – diverse regio's
- cm.be/jobs

Beweging.net zoekt

- Directeur financiën en ondersteunende diensten – Schaarbeek
- beweging.net/vacatures

Kwb zoekt

- Stafmedewerker kookactiviteiten – Schaarbeek – bepaalde duur
- kwbeensgezind.be/werken-bij-kwb

Zangeres

Selah

Sue

gevat
in 5
woorden

Zomer

'De zomer komt voor mij altijd gelegen. In periodes dat ik me minder goed voel, zie ik de zomer als een redding. Het festivalseizoen brengt structuur en houvast. Het is een reden om naar buiten te gaan en onder de mensen te zijn. In de zomers waarin ik op tournee ben, speel ik vaak vier keer per week. Vroeger stapte ik in de tourbus en maakte het me niet uit of ik twee dagen of twee weken later weer thuis was. Intussen doet mijn gezin me daar wel anders naar kijken.'

Contrast

'Wanneer ik thuiskom na een tour is het best heftig om de switch te maken van frontvrouw naar moeder van twee jonge zoontjes. Het is een gigantisch contrast: van het grote podium en de adrenaline naar het smeren van boterhammen. Ik geniet van beide. De kinderen weten inmiddels wat ik doe en zijn heel trots op me. Zeker de oudste, die vijf is. Zijn klasgenootjes waren er trouwens van overtuigd dat ik een van de deelnemers was van The Masked Singer.' (wat niet zo was, red)

Bespreekbaar

'Ik ben erg trots op de bijdrage die ik heb geleverd om mentale problemen bespreekbaar te maken (in 2014 sprak Selah Sue voor het eerst over haar strijd tegen depressie, red). Het gebeurt wel eens dat mensen me vertellen dat ik hun leven heb gered. Dat raakt me meer dan dat ze een nummer van mij goed vinden. Mensen durven er nu makkelijker voor uit te komen dat ze een moeilijke periode hebben doorgemaakt. Al zouden we ook op het moment zelf moeten durven zeggen: het gaat niet goed met me.'

Depressie

'Ik ben er nog altijd niet uit wat de oorzaak is van mijn depressies. Waarschijnlijk is het een combinatie van externe factoren, hormonen, genetische aanleg en nog andere dingen. Ik merk dat ik op zoek ga naar patronen. Was het omdat ik het lang rustig had dat ik een moeilijke periode doormaakte? Of was het juist te druk? Wat ik inmiddels weet is dat succes me niet gelukkig maakt. Op het hoogtepunt van mijn succes was ik eigenlijk het ongelukkigst.'

Entourage

'Tijdens een tournee zijn we met vijftien mensen onderweg. Ik heb een fantastische band die me draagt en mentaal steunt. En een tourmanager zonder wie ik zou verdwalen. Maar er is ook de buschauffeur, de geluidsmen, de lichtman en de mensen die de instrumenten klaarzetten. Het enige wat ik zelf hoeft te doen is verschijnen en een show geven. Thuis zorgen een nanny en ook mijn moeder ervoor dat alles goed gaat. Deze zomer waren mijn kinderen ook twee weken mee op tournee. Op dat gebied ben ik echt verwend. Zonder al die hulp zou ik hier niet staan.'

~ Selah Sue is meter van Te Gek!? Op 7 en 8 oktober 2023 vinden de eerste Te Gek!? Open Geestdagen plaats. www.opengeestdagen.be

~ Tekst Samuel Hanegreefs ~ Foto Mathieu Zazzo

ANTWERPEN

